

3. Meneses L.F.S. Thinking critically through controversial issues on digital media: Dispositions and key criteria for content evaluation. *Thinking Skills and Creativity*. 2021. P. 42.

4. García-Moro F.J. Education for change in a hyperconnected society: When the other is virtualized. *Revista Electronica Educare*. 2021. № 25 (3).

5. Єфремова Г. *Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі*. Суми. 2020. 444 с.

6. Колодінська Я.О., Скляренко О.В., Ніколаєвський О.Ю. Практичні аспекти розробки інноваційних бізнес ідей з використанням цифрових сервісів. *Економіка і управління*. №4. 2022. С 53-60.

7. Тимошенко О.І., Скляренко О.В., Ягодзінський С.М. Формування підприємницької компетентності здобувачів освіти як невід’ємна складова підготовки конкурентоспроможних фахівців. *Економіка і управління*. №1. 2024. С. 9-17.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-503-7-17>

PECULIARITIES OF THE TRAINING OF HIGHER EDUCATION APPLICANTS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY: A PROACTIVE-PARTICIPATIVE APPROACH

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ: ПРОАКТИВНО-ПАРТИЦИПАТИВНИЙ ПІДХІД

Yahodnikova

Viktoriia Viktorivna

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor*

*Vice-Rector for Scientific-Pedagogical
and Innovative Activities
Odesa Regional Academy
of In-Service Education
Odesa, Ukraine*

Ягоднікова

Вікторія Вікторівна

*доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної
та інноваційної діяльності
Комунальний заклад вищої освіти
«Одеська академія неперервної
освіти Одеської обласної ради»
м. Одеса, Україна*

Євроінтеграція України відкриває нові перспективи для розвитку науково-освітнього простору країни, зокрема у підготовці науково-педагогічних кадрів, здатних в сучасних реаліях на партнерських засадах розв’язувати наукові й практичні проблеми науково-дослідної, інноваційної та професійно-педагогічної діяльності. Це потребує інноваційних змін у методах навчання, підходах до наукових досліджень і професійної підготовки, що передбачає впровадження фундаментальних принципів європейської освіти і науки, які ґрунтуються на демократичних цінностях, забезпеченні якості освіти та її доступності, відкритості і прозорості, академічної свободи та

соціальної рівності, розвитку компетентностей для життя в глобалізованому суспільстві.

В цьому контексті підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії ґрунтується на сучасній методологічній базі, що охоплює низку наукових підходів, які можуть бути різними, але взаємодоповнюють один одного та спрямовуються на реалізацію ідей людиноцентризму, гуманістичних цінностей, демократії, суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу, захисті їх прав і свобод, що за своєю суттю й зовнішніми ознаками та виявом має проактивне партисипативне тло.

Партисипація (від лат. *participatio* – участь) тлумачиться як участь у чому-небудь [2]; участь у якійсь діяльності з іншими людьми» [5, с. 14] і виявляється на чотирьох рівнях: інформування, консультування, спільне ухвалення рішень, делегування повноважень [4, с. 22]. Тобто партисипація без проактивності може бути пасивною, якщо учасники лише беруть участь без внесення нових ідей або ініціатив.

Зважаючи на те, що «проактивний» тлумачиться як «той, хто виконує дії, які сприяють змінам, а не тільки реагує на зміни, коли вони відбуваються» [3]; здатний вільно розпоряджатися свободою вибору, бути ефективним та досягати успіхів; відповідальний за власне життя, свій настрій, свої досягнення та помилки [2], проактивність без партисипації може бути індивідуалістичною, коли людина діє незалежно, не враховуючи загально колективний процес.

Отже, проактивність і партисипація є взаємопов'язаними та взаємодоповнюють один одного, оскільки партисипація може бути проактивною, а проактивність може стимулювати партисипацію.

Аналіз наукових розвідок і практики дають підстави вважати, що проактивно-партисипативний підхід є стратегічним напрямом управління або організації, який активно залучає всіх учасників до прийняття рішень та дій. Основною характеристикою цього підходу є співпраця, яка поєднує залучення до спільної участі, що відповідає партисипації, та ініціативу, передбачення майбутніх проблем, викликів, можливостей або пропонування інноваційних рішень, що визначає проактивність. Тому застосування означеного підходу в практику сприяє кращій взаємодії, обміну ідеями та підвищенню відповідальності кожного за результати.

В аспекті підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії проактивно-партисипативний підхід передбачає активну участь й ініціативу здобувачів, викладачів і наукових керівників у процесах прийняття рішень або в спільній роботі, що створює більш продуктивне та ефективне освітньо-наукове середовище. До того ж цей підхід ґрунтується на цінностях та принципах європейського освітньо-наукового простору (автономія і самостійність, активна участь, ініціативність, командна робота, етичність, відповідальність, інноваційність, творчість, відкритість, доступність тощо), які забезпечують ефективність підготовки майбутніх докторів філософії,

відповідність сучасним освітнім стандартам та якості наукових досліджень.

Застосування проактивно-партисипативного підходу в Комунальному закладі вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» [1] здійснюється через:

– активну участь здобувачів у процесі навчання і досліджень, що розвиває в них навички самостійності, розв’язання проблем і лідерства у науковій діяльності;

– створення індивідуальної академічної траєкторії, що підвищує гнучкість освітньо-наукової програми та допомагає адаптувати її до потреб та інтересів кожного аспіранта;

– активну участь у колаборативних досліджень, що сприяє обміну ідеями, розвитку міждисциплінарних зв’язків та формуванню наукових мереж;

– активну участь у міжнародних проєктах, академічних спільнотах, конференціях, семінарах, грантових програмах, що розширює науковий світогляд та вдосконалення навичок презентації результатів досліджень;

– взаємодію між аспірантами та викладачами, науковими керівниками й адміністрацією академії, що забезпечує швидке коригування освітнього процесу та досліджень, сприяє покращенню результатів освітньо-наукової діяльності та забезпечує здобувачам ступеня доктора філософії підтримку;

– інтеграцію наукових досліджень у практичну діяльність, що сприяє розширенню можливостей для наукових розвідок, зокрема міждисциплінарним дослідженням.

Відтак, досвід свідчить, що перевагами цього підходу є ефективний розвиток компетентностей дослідника, критичного мислення, комунікативних здібностей і здатності колаборації, лідерського потенціалу, навичок самоорганізації, планування та відповідальності за кінцевий результат, здатності не тільки реагувати на сучасні виклики науки, але й пропонувати нові, інноваційні підходи до їх вирішення.

Таким чином, особливості підготовки здобувачів вищої освіти ступеня докторів філософії на основі проактивно-партисипативного підходу виявляються у суб’єктності всіх учасників освітнього процесу і наукової діяльності, створенні умов для їх активної участі у прийнятті рішень, вирішенні завдання, розширенні можливості для самостійності, творчості та співпраці. Він сприяє активній участі здобувачам не лише в отриманні знань, але й стати активними творцями наукових ініціатив.

Література:

1. Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради». Офіційний сайт. URL: <https://oano.od.ua/uk/site/title.html>

2. Словник УА. Портал української мови та культури. URL: <http://surl.li/ybquor>

3. Cambridge Academic Content Dictionary URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/proactive>
4. Hrynova, M., Gollob, R., & Yahodnikova, V. (2024). Participation in the Context of Developing Pupils' Leadership Qualities on a Humanistic and Democratic Basis. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16(1), 16-29. <https://doi.org/10.18662/rrem/16.1/809>
5. Richardson A. (1983). *Participation*. London: Routledge. & Kegan Paul. 151 pp.